

Norsk senter for menneskerettigheter

Internasjonale aktiviteter 2015

QZA 11/0754

INNHold

Norsk senter for menneskerettigheters internasjonale arbeid i 2015	2
<i>Utvalgte resultater</i>	2
<i>Å bygge kunnskap er avgjørende i konfliktid</i>	2
<i>Nye satsinger</i>	3
<i>Satsingsområder</i>	3
<i>En mer synlig aktør på menneskerettighetsfeltet</i>	3
<i>Samlede nøkkeltall for SMRs internasjonale aktiviteter i 2015</i>	4
Vietnam og ASEAN	4
Indonesia	9
Kina og Nordøst-Asia	16
Oslokoalisjonen for tros- og livssynsfrihet	23
Socio-economic rights programme (SERP)	27

SMRs prosjekter i våre samarbeidsland har i 2015 hovedsakelig blitt gjennomført som planlagt.

UTVALGTE RESULTATER I 2015

- **Prosjekt for å forhindre barneekteskap:** Et samarbeid i regi av Oslokoalisjonen bidrar til å fremme barns rettigheter gjennom å finne islamske argumenter mot barneekteskap i Indonesia.
- **Kinas første lov mot vold i nære relasjoner:** Kinas første lov mot familievold trer i kraft i mars 2016. Loven er drevet fram av Anti Domestic Violence Network (ADV), en kinesisk aktør SMR har støttet gjennom flere år.
- **Avtale om menneskerettigheter i ASEAN:** Avtale er inngått om menneskerettighetsundervisning ved 47 universiteter i ASEAN-regionen. SMR bidrar med undervisningskomponenten i samarbeidet.
- **Lyd- og bildekrav i Vietnams nye straffeprosesslov:** Krav om opptak av lyd og bilde under politiavhør, for å hindre tortur, er tatt inn i Vietnams nye straffeprosesslov med støtte fra SMR.
- **Nye politimetoder for å hindre tortur:** Et undervisningsopplegg i avhørsmetoder i samsvarer med menneskerettighetene er etablert i Vietnam som et samarbeid med SMR, vietnamesisk og norsk politi. Etter gjennomføringen av SMRs kurs i samme metoder i Indonesia, blir denne metodikken en fast del av videreutdanningen til politietterforskere i Kriminalpolitiet.

Å BYGGE KUNNSKAP ER AVGJØRENDE I KONFLIKTTID

Samarbeidet med Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene i landene der vi har aktiviteter er meget godt. Det er jevnlig kontakt og informasjonsutveksling. Hovedfokus for SMRs samarbeid er aktivitetene som pågår i landene der vi arbeider.

Kjernen i Senterets internasjonale arbeid er å støtte kunnskapsbygging på menneskerettigheter for menneskerettighetsforsvarere og sivilsamfunn i våre samarbeidsland. Gjennom en slik støtte blir **lokale aktører endringsagenter på menneskerettighetsfeltet**. Dette bidrar til å minske implementeringsgapet.

I en tid der menneskerettighetene er under press er det viktigere enn noen gang å støtte opp om menneskerettighetsmiljøer og sivilsamfunnsaktører. Stemmene til akademikere og sivilsamfunnsaktører blir forsøkt stilnet. Kunnskap og kontakter internasjonalt kan være en viktig motkraft og motivasjon for å stå imot dette presset.

Besøk av gjesteforskere i Oslo og deltakelse på for eksempel FN-høringer og konferanser er et viktig ledd i å få personer ut for å få tilgang til informasjon og å bli eksponert for en virkelighet som de i liten grad er kjent med i sine hjemland. Det også viktig å få folk ut av sin vante setting for å lettere kunne ha dialog med parter de vanligvis ikke snakker med, og om temaer som blir for sensitivt i en hjemmesituasjon.

NYE SATSINGER I 2015

Et samarbeid med SHAPE/SEA, et regionalt universitetssamarbeid i **ASEAN**, ble etablert i 2015. Et samarbeid med Law School ved Kathmandu University i **Nepal** ble også startet opp. Dette er viktige initiativer og utvikles videre i 2016. Videreutvikling av kontakter med akademiske aktører i **Myanmar** og studien om buddhistisk nasjonalisme var en oppfølging av nye initiativ fra 2014.

I november 2015 ble SMR involvert i møter med den **tunisiske Nobelprisvinnerkvartetten**. Det blir trolig oppfølging av et mulig samarbeid her i 2016.

Kortkurset **Norwegian Centre for Human Rights - NCHR Academy** bringer sammen deltakere fra samarbeidsland og andre land, i 2015 ble det holdt *Introductory Course in Human Rights* og *Right to Education*. I 2015 var det deltakere også fra Myanmar på begge kursene. Faglig påfyll og utvidelse av deltakernes nettverk, som menneskerettighetsforsvarere, er en sentral del av disse kursene.

Den nye budsjettsituasjonen, signalisert fra høsten 2015, gir nye utfordringer. SMR startet prosessen for tilpasning av virksomhet mot slutten av 2015. Dette er arbeid som vil løpe gjennom hele 2016.

SATSINGSOMRÅDER

SMRs arbeid foregår på følgende hovedsatsingsområder:

- **Stat og rettsstat:** Militær- og politisamarbeid, dommertrening, beskyttelse mot maktmisbruk og tortur.
- **Likhet og ikke-diskriminering:** Religiøse minoriteter og majoriteter, utsatte grupper, likhet for loven, kvinners - og barns rettigheter, funksjonshemmedes rettigheter, arbeidsliv og menneskerettigheter i agendaen for bærekraftsmålene.
- **Tros- og livssynsfrihet og ytringsfrihet:** Blasfemi, apostasi, hatytringer, sivilsamfunn, akademisk frihet, kjønn og seksualitet i religion.
- **Næringsliv og menneskerettigheter:** Konflikt og utvinningsindustri, sosioøkonomiske rettigheter, FNs veiledende prinsipp for menneskerettigheter og næringsliv.
- **Menneskerettighetsmekanismer:** MR-rådet og UPR, Asia i FN, ikke-statlige aktører, skyggerapportering, regionale MR-mekanismer og religionsfrihet i OSSE.
- **Menneskerettighetsutdanning:** Teorier om MR-utdanning, implementering av MR-utdanning og resultater av menneskerettighetsutdanning.

Arbeidet i våre samarbeidsland skjer på tvers av land og tema. I både Vietnam og Indonesia samarbeides det om undervisning i politimetoder som ikke bryter menneskerettighetene. Oslokoalisjonen samarbeider med SMRs Indonesia-eksperter om aktiviteter i Indonesia.

EN MER SYNLIG AKTØR PÅ MENNESKERETTIGHETSFELTET

SMR har blitt stadig mer synlig i norsk offentlighet som et ledende fagmiljø på menneskerettigheter. Arrangementer som **‘To damer og en te’**, med jurist Anine Kierulf og direktør Inga Bostad, og **MR-forum** er eksempler på at SMR skaper arenaer som bringer menneskerettighetsspørsmål internasjonalt og i Norge til offentlighet debatt. Vel 19.000 personer så lenke til annonsering av MR-forumet om *Menneskerettighetene i Grunnloven*. Disse aktivitetene er ikke UD-finansiert.

SAMLEDE NØKKELTALL FOR SMRS INTERNASJONALE ARBEID

- 44 konferanser, workshops, seminarer og treninger avholdt
- 2290 individer nådd
- 16 bøker/publikasjoner
- 12 medieopptredener (utenom sosiale medier og egne nettsider)

VIETNAM OG ASEAN

UTVALGTE RESULTATER I 2015

- **Lyd- og bildeopptak mot tortur i Vietnams nye straffeprosesslov.**
- **Avhørsteknikker mot tortur for politi.**
- **Avtale om menneskerettighetsundervisning i ASEAN.**

SMR BIDRO TIL REFORM AV VIETNAMS NYE STRAFFELOV

Et SMR-støttet samarbeid med vietnamesisk politi, academia og sivilsamfunn bidro til positive endringer i Vietnams reviderte straffelov og straffeprosesslov i november 2015.

- I den nye straffeprosesslov lovfestes bruken av lyd- og bildeopptak av avhør som et av flere midler til å operasjonalisere uskyldspresumpsjonen og forhindre tortur. Dette skjer etter kampanjer og beslutningspåvirkning fra sivilsamfunnet som SMR har støttet.
- Vietnams reviderte straffelov og straffeprosesslov er ikke offentliggjort, men skal inneholde flere revisjoner som styrker menneskerettighetene.

Samarbeidet om avhør og etterforskning mellom Ministry of Public Security (MPS), norsk og vietnamesisk politi lyktes i å sikre bredere støtte for endringer i Vietnams nye straffelov og straffeprosesslov i tråd med FNs torturkonvensjonen og prinsippene om rettferdig rettergang internt hos sikkerhetsmyndighetene. SMRs partnere; universiteter og institutter fungerte som eksperter for nasjonalforsamlingen i utformingen av nytt lovverk som ble vedtatt 28. november 2015. Sivilsamfunnet organiserte kampanjer og drev beslutningspåvirkning overfor medlemmer av nasjonalforsamlingen.

AVHØRSMETODER MOT TORTUR: SAMARBEID MED NORSK POLITI

I 2015 har hovedfokuset til Vietnam-programmet vært å videreføre aktivitetene i Vietnam samt å utvikle regionalt nettverk og samarbeid. På rettsstatsfeltet er ekspertgruppen, bestående av representanter fra Ministry of Public Security (MPS) og politiakademiet i gang med å lage et vietnamesisk kursopplegg i avhørsteknikker og torturforebygging. Dette skjer i samarbeid med Politihøgskolen og Institutt for psykologi (Universitetet i Oslo).

SAMARBEID OM MENNESKERETTIGHETER I ASEAN

Arbeidet ved Vietnam National University knyttes opp til det nye regionale prosjektet «**Strengthening Human Rights and Peace Education in ASEAN/Southeast Asia**» (SHAPE-SEA). Det er et samarbeidsprosjekt mellom The ASEAN University Network Human Rights Network (AUN-HRE) og The Southeast Asian Human Rights Studies Network (SEAHRN).

SMR inngikk avtalen med AUN-HRE og SEAHRN sent høsten 2015. Prosjektet gir SMR mulighet til å støtte menneskerettighetsutdanning i Sørøst-Asia. Samarbeidet vil blant annet gjøre det enklere å bygge ut kontaktflaten i Myanmar. Med AUN/SEAHRN, som i flere år har samarbeidet om utdanning og forskning, vil prosjektet nå ut til alle land i ASEAN-regionen og Øst-Timor. Prosjektet vil fokusere særlig på land som har ingen, eller få, muligheter for studenter og forskere til å studere og forske på menneskerettigheter. Styrken ved prosjektet er at det er universiteter og akademikere i regionen som bistår andre universiteter til å utvikle utdanningstilbud. Slik sikres lokalt og et regionalt eierskap. Mulighetene som forskere i regionen får gjennom opplæring og nettverksbygging gir større sjanse for samarbeid på tvers av landene innenfor forskning på menneskerettigheter i regionen.

SMRs partnere i Vietnam, Vietnam National University og Ho Chi Minh City Law University, er begge medlemmer av AUN- og SEAHRN-nettverkene. Universitetet i Hue er kandidat til medlemskap. Med et samarbeid om SHAPE SEA-prosjektet vil SMR kunne få flere partnere i regionen.

FØRSTE MASTERGRAD I MENNESKERETTIGHETER: ØKT VIETNAMESISK EIERSKAP

Vietnams første mastergrad i menneskerettigheter ved Vietnam National University (VNU), opprettet med støtte fra SMR, blir forlenget til et tredje kull. Etter at dette kullet er gjennomført, planlegges det en samlet evaluering. Det vil bidra til å få mastergradprogrammet godkjent av Det vietnamesiske utdanningsdepartementet og sikre at mastergraden blir en del av det ordinære studietilbudet ved VNU. Dette vil også åpne for en større revidering av pensum og å se på mulighetene for at det blir enklere å koble forskning og undervisning. Det tilbys nå menneskerettighetsutdanning ved flere akademiske institusjoner i Vietnam. I konkurranse med disse, er VNU nå mer villig til å ta større eierskap for masterprogrammet. Det skjer blant annet gjennom at VNU betaler for utgifter til nasjonale forelesere, veiledere og fasiliteter.

MÅL OG RESULTATER I 2015

I denne delen gis en rapportering på aktivitetene som ble gjennomført i 2015.

1. MENNESKERETTIGHETSUTDANNING

UTDANNING I MENNESKERETTIGHETER I VIETNAM OG ASEAN

Tiltaksmål med resultater og aktiviteter

1. Forbedret og selvforsynt masterprogram i menneskerettigheter ved Vietnam National University

- Et tredje kull i pilotprosjektet for menneskerettighetsutdanning ble forhandlet fram for å muliggjøre godkjenning fra utdanningsdepartementet. Kullet hadde oppstart høsten 2015.

2. Regionalt nettverk for ASEAN-land på menneskerettighetsutdanning- og forskning

SMR inngikk sent høsten 2015 et samarbeid med The ASEAN University Network Human Rights Network (AUN-HRE) og The Southeast Asian Human Rights Studies Network (SEAHRN) om det regionale utdannings- og forskningsprosjektet «**Strengthening Human Rights and Peace Education in er ASEAN/Southeast Asia**» (**SHAPE-SEA**).

Nettverket skal arbeide med:

- Utvikling av pensum i menneskerettigheter.
- Etablering av en ekspertgruppe av akademikere innenfor menneskerettighetsutdanning fra Sørøst-Asia. Slik ønsker man å nå land i regionen som mangler - eller har få - utdanningssteder som tilbyr utdanning innenfor menneskerettigheter.
- Forskning og pensum gjøres tilgjengelig på utvalgte lokale språk. En **ASEAN Human Rights Textbook** for bachelorstudenter skal videreutvikles og en undervisningsmanual for forelesere utarbeides.

SMR støtter utdanningskomponenten av prosjektet, mens SIDA bidrar med midler øremerket til forskning. Høsten 2015 har partnere i prosjektet brukt på å planlegge aktiviteter samt lansere prosjektet i blant annet Vietnam, Malaysia og Indonesia.

ANDRE GJENNOMFØRTE AKTIVITETER OG RESULTATER

3. Stipendordningen for vietnamesiske studenter

Tre vietnamesiske studenter tar sin mastergrad i menneskerettigheter ved SMR. To av disse skal fullføre studiet våren 2016, den tredje våren 2017.

4. NCHR Academy

Tre representanter fra vietnamesiske myndigheter, sivilsamfunn og academia deltok i introduksjonskurset i menneskerettigheter. To representanter fra vietnamesisk sivilsamfunn deltok også på kurset «Human Rights and Education».

5. Gjesteforskere

En foreleser fra Ho Chi Minh City Law University var gjesteforsker ved SMR høsten 2015.

SAMARBEID MED SIVILSAMFUNNET OM Å BYGGE KUNNSKAP OM MENNESKERETTIGHETER - INDIVIDETS FRIHET OG MEDBESTEMMELSE

Tiltaksmål og resultater:

- Utvikle et kortkurs i menneskerettigheter.

Kortkurs i menneskerettigheter for NGO-er og CSO-er i Vietnam

Støtten til det vietnamesiske sivilsamfunnet fortsetter, slik at det kan være en mer synlig og en konstruktiv og aktiv deltaker for politisk beslutningspåvirkning, opp mot andre NGO-er og i den

vietnamesiske offentligheten. Nettverket *Cooperation Group for Governance and Public Administration Reform* (GPAR), har i 2015 fått støtte av SMR til å gjennomføre kurs og workshops om menneskerettigheter. På grunn av sivilsamfunnsorganisasjonenes arbeid med flere viktige lovrevisjoner ble aktivitetene noe utsatt, men i 2015 ble det gjennomført fem informasjonsmøter for over 200 studenter, ansatte i NGO-er, byråkrater og forelesere ved akademiske institusjoner. I samarbeid med Vietnam National University (VNU) ble det også gjennomført en workshop om revidering av offentlighetsloven i Vietnam med deltakere fra sivilsamfunnsorganisasjoner, departementer og akademikere. I tillegg ble det gjennomført et kurs i menneskerettigheter for unge aktivister høsten 2015. Sivilsamfunnsaktøren GPAR fortsetter med utsatte aktiviteter første kvartal i 2016.

Aktiviteter:

Kortkurs i menneskerettigheter for NGO-er og sivilsamfunnsorganisasjoner i Vietnam, holdt av GPAR.

- **FN-mekanismer (Hanoi):** Månedlige møter om forskjellige tema, bl.a. CEDAW, CRPD og FN-mekanismer med til sammen ca. 240 deltakere fra sivilsamfunn, studenter og statsansatte.
- **Kurs i Universal Values (Vinh Phuc):** Kurs i Universal Values for 37 unge deltakere fra forskjellige sivilsamfunnsorganisasjoner
- **Retten til informasjon (Hanoi):** Workshop i "Sharing International Experiences in Laws on Right to Information and Lessons Learnt for Vietnam". Workshop ble holdt i forkant av at et utkast av den nye offentlighetsloven i Vietnam skulle drøftes i nasjonalforsamlingen. 79 personer fra departementer, universiteter og sivilsamfunn deltok.

SMR foreleste på et kurs for 50 ungdommer i Hanoi om UPR-monitorering og rapportering i november.

STAT OG RETTSSTAT

POLITIETS ARBEIDSMETODER I SAMSVAR MED MENNESKERETTIGHETER

Tiltaksmål med resultater og aktiviteter:

1. *Kompetent ekspertgruppe på avhør og etterforskningsmetodikk etablert ved politiakademiet og i innenriksdepartementet i Vietnam.*
 - SMR og Politihøyskolen sikret gjennomslag for at ekspertgruppen får undersøke saker som involverer vietnamesiske justisfeil til bruk i undervisningen ved politiakademiene.
2. *Ekspertgruppen gjennomfører kvalitetssikrede kurs for instruktører ved politiakademiene i Vietnam.*
 - Ekspertgruppen presenterte utkast til kurs og læreplan.
3. *Samarbeid med flere politistyrker i Sørøst-Asia.*

- Gjennom tilstedeværelse på internasjonale konferanser, har SMR etablert kontakt med politistyrker i Singapore, Japan, Australia, samt britiske eksperter som arbeider med Malaysia. Fra før har SMR opprettet kontakt med politi i Thailand og Myanmar.

MENNESKERETTIGHETER OG NÆRINGSLIV

MENNESKERETTIGHETER OG NÆRINGSLIV I VIETNAM

Tiltaksmål og resultater:

1. Publikasjonsklar forskning på menneskerettigheter og næringsliv i Vietnam.
- Det er gjennomført datainnsamling ved norskeide fabrikker i Vietnam i forbindelse med et forskningsprosjekt om MR og næringsliv i Vietnam. Arbeidet fortsetter i 2016.

UTVALGTE RESULTATER I 2015

- **Nye metoder for avhør inngår i politietterforskeres videreutdanning:** Etter gjennomføringen av SMRs kurs i «etterforskningsintervju» skal metodikken bli en del av videreutdanningen til politietterforskere i Kriminalpolitiet.
- **Dommere og påtalemyndighet med økt menneskerettighetskunnskap:** SMRs undervisning i 2015 var rettet mot sammenhengen mellom menneskerettigheter og rettsstat.

INDONESIAS POLITI TAR I BRUK NYE METODER FOR AVHØR

Progresjonen gikk raskere enn forventet for arbeidet opp mot politiet i Indonesia (POLRI). **Etter gjennomføringen av SMRs kurs i «etterforskningsintervju» (*investigative interviewing*) tok den indonesiske politisjefen (*chief superintendent*) Agus Irianto initiativ til at undervisning i denne metodikken skulle bli en fast del av videreutdanningen til politietterforskere i Kriminalpolitiet.** Fra 2016 vil en uke av videreutdanningsprogrammet til politietterforskere i Indonesia bli satt av til «etterforskningsintervju» og menneskerettigheter. Arbeid med å forberede kursmaterieell ble derfor igangsatt umiddelbart. Ved å få til en slik ordning, der SMR kan levere innhold uten å betale for selve opplæringen, mangedobles verdien av innsatsen. Det gir svært høy effekt gjennom bruk av små midler.

UNDERVISNING FOR MILITÆRET I FOLKERETT OG MENNESKERETTIGHETER

I Indonesia utfaser SMR kursvirksomhet for militære og universitetslærere (jusprofessorer). Ingen aktiviteter innenfor dette virksomhetsområdet vil bli gjennomført etter 2015. Disse aktivitetene, som har vært sentrale satsningsområder for SMR i Indonesia over flere år, ikke erstattes av nye tiltak i 2016. Det var bestemt å utfase disse aktivitetene fra 2015. Med økte midler ville man kunne lagt opp til et ambisiøst løp på forskningssamarbeid, med fokus på justissektoren, og SMR ville kunnet gå mer omfattende til verks med anti-torturarbeid og politiavhørs- og etterforskningsmetoder i samsvar med menneskerettighetene.

Etter å ha undervist for universitetslærere siden 2003, har om lag 100 lærere fått vesentlig styrket sin kompetanse i folkerett og menneskerettigheter. **Dette utgjør et avgjørende bidrag til styrking av den menneskerettighetsundervisning som foregår på mange av Indonesias campuser.** Særlig har lærere ved de ulike menneskerettighetssentrene, som er opprettet ved flere juridiske fakulteter, deltatt på SMRs kurs.

ØKT TRANSMIGRASJON – KONSEKVENSER FOR MENNESKERETTIGHETENE

Arbeidet med feltstudier om transmigrasjon og menneskerettigheter har gått som planlagt, men ligger noe etter skjema. Etter at prosjektet var påbegynt, offentliggjorde indonesiske myndigheter **planer om å flytte 4 millioner transmigranter innen 2019.** Dette har økt studiens relevans ytterligere. Tilgangen til akademisk litteratur om transmigrasjon ved UiO har vist seg som en viktig ressurs for sivilsamfunnets beslutningspåvirkning. Slik informasjon er normalt utilgjengelig for *Institute for Ecosoc Rights (IE)*, SMRs samarbeidspartner.

Håndhevelsen av Indonesias nye landsbylov har ikke vært ideell. Loven ser ut til å gi landsbyene autonomi og fremmer bred politisk deltakelse på landsbynivå. Myndighetenes implementerende regler står derimot i kontrast til loven og legger opp til hierarkiske beslutningsprosesser.

UNDERVISNING I RETTSSTAT OG MENNESKERETTIGHETER FOR DOMMERE

SMRs undervisning av dommere og påtalemyndighet i samarbeid med den indonesiske justiskommisjonen var i 2015 rettet mot menneskerettigheter og rettsstat. Rettsstatsbegrepene har gjennom SMRs treninger blitt gitt et tydeligere innhold. **Ved å trekke paralleller mellom rettsstat og menneskerettigheter og demonstrere at disse henger sammen - og er gjensidig forsterkende - er det lettere å få gehør hos deltakerne.** Det er fortsatt betydelig skepsis til menneskerettighetenes relevans blant indonesiske dommere.

MENNESKERETTIGHETSUTDANNING

INDONESISKE AKADEMIKERE: STYRKET KOMPETANSE OM MENNESKERETTIGHETER

Tiltaksmål med resultater og aktiviteter

Indonesiske akademikere besitter vesentlig styrket kompetanse om internasjonale menneskerettighetsstandarter, evner å operasjonalisere innholdet i de enkelte menneskerettighetene samt er i stand til å identifisere menneskerettighetsbrudd gjennom analyser av tilgjengelige kilder.

Resultat

- Et fire dagers menneskerettighetskurs for universitetslærere ble gjennomført i samarbeid med Senter for menneskerettighetsstudier ved det Islamske Universitet i Indonesia (Pusham UII). Universitetslærerne har deltatt i opplæring årlig siden 2011 (seks samlinger). Kurset la vekt på menneskerettslige tema som har vist seg vanskelige å gjennomføre i indonesisk lovgivning og praksis. Hoveddelen av kurset besto i praktiske oppgaver der ulike internasjonale rettskilder skulle anvendes i konkrete sammenhenger. Kurset ble avsluttet med en prosedyrekonkurranse der kursdeltakerne skulle de løse en omfattende og komplisert fiktiv sak tilpasset menneskerettssituasjonen i Indonesia.
- En indonesisk gjesteforsker hadde et to måneders opphold ved SMR, der hun studerte menneskerettighetsspørsmål knyttet til situasjonen til hushjelper (*domestic workers*) i Indonesia. En publikasjon, som delvis vil være basert på oppholdet ved SMR, er planlagt utgitt i løpet av 2016. I løpet av oppholdet deltok også gjesteforskeren på gruppen Korban 65s markering av 50-års minnemarkering for massakrene i Indonesia i 1965/66, der det ble avholdt et ikke-offisielt tribunal i Den Haag. Markeringen fikk mye oppmerksomhet i Indonesia.
- Tre ansatte ved det utenriksdepartementet og retts- og menneskerettighetsdepartementet i Indonesia fikk en grunninnføring i menneskerettigheter på *NCHR Academy kurs* ved SMR.
- En tjenestekvinne fra retts- og menneskerettighetsdepartementet i Indonesia deltok på et kurs for viderekomne i retten til utdanning ved SMRs *NCHR Academy*.
- To indonesiske studenter, som begynte sin mastergrad ved SMR i 2014, under programmet «Theory and Practice of Human Rights», fortsatte sine studier i 2015.

- To studenter ved SMRs masterprogram i menneskerettigheter gjennomførte to-måneders praktikantopphold i Indonesia. Disse var utplassert henholdsvis hos organisasjonene «Human Rights Working Group», hvor hovedtema i arbeidet var ASEAN og menneskerettigheter, og «Solidaritas Perempuan», der hjemvendte, kvinnelige migrantarbeideres situasjon sto i fokus.

STAT OG RETTSSTAT

Tiltaksmål

- 1. Utvalgte dommere og aktorer har større kunnskap om og således større evne til å gjennomføre og håndheve rettssikkerhetsgarantier, påse at demokratiske prinsipper etterleves i juridiske prosesser samt sørge for større åpenhet som middel for gjennomsiktighet og ansvarlighet hos makthaverne.*
- 2. Deltakernes forståelse av egen rolle i rettsstatsorganisasjonen vil være vesentlig styrket, og de vil ha større problem med å bryte rettsstats og menneskerettsnormene samt ha mulighet til å adressere «unoter» i egen organisasjon skulle rettsstatsnormer eller menneskerettigheter stå i fare for å bli brutt.*
- 3. Et forskningsprosjekt om den indonesiske rettstaten har blitt initiert. Forskere ved Indonesiske forskningsinstitusjoner samt ved utenlandske universiteter har blitt invitert med. En forskningsplan har blitt utarbeidet, samt at forberedelser til en større konferanse i Indonesia om «The Indonesian State and the Rule of Law» i 2016 har blitt gjennomført.*

Resultater

- To firedagers kurs for dommere og påtalemyndigheter ble gjennomført i samarbeid med den Indonesiske justiskommisjonen og menneskerettighetssenteret ved Det islamske universitet i Indonesia (Pusham UII). Kursene adresserte definisjoner, utfordringer og mangler ved rettstaten sett i sammenheng med menneskerettighetene. I forelesninger og diskusjoner ble indonesisk lovgivning og forholdet til internasjonale menneskerettighetsforpliktelser, samt domstolers og påtalemyndighetenes rolle i gjennomføringen av disse forpliktelsene, tatt opp.
- I oktober 2015 møtte rådgiver og programleder en gruppe ledende forskere og juss-professorer innen menneskerettigheter, folkerett og statsrett ved Padjajaran-universitetet i Bandung. Her ble ulike forhold som hindrer implementering av folkerett gjennom rettssystemet i Indonesia, og mulige veier for videre samarbeid, diskutert. Møter hvor tilsvarende tema ble drøftet har også blitt avholdt med Indonesias mest profilerte ekspert på folkerett, Hikmahanto Juwana, fra Universitas Indonesia, og sekretær for juridiske spørsmål og internasjonale konvensjoner i Utenriksdepartementet (Menlu) Damos Dumoli Agusman.
- *Ikke gjennomført:* Det ble igangsatt arbeid med forberedelser til en større «Rule of Law in Asia» konferanse i Norge i mai 2016. Dette arbeidet er lagt på is, grunnet budsjettsituasjonen.

FOREBYGGING AV TORTUR, JUSTISFEIL OG FALSKE TILSTÅELSER I POLITIET

Tiltaksmål og resultater

Mål: Politiet i Indonesia (POLRI) åpner opp for og igangsetter arbeid med å tilegne seg metodikken «etterforskningsintervju» med formål å forebygge tortur og hindre falske tilståelser og domfellelser.

- **50 medlemmer av indonesisk politi i Jakarta ble kurset i politietterforskning og politiavhør i henhold til avhørsmetoden «etterforskningsintervju».** Kurset inngår som et ledd i SMRs arbeid mot tortur, justisfeil og falske tilståelser. **Det bygger på KREATIV-metodikken til norsk politi,** som er inspirert av den britiske PEACE-tilnærmingen. Avhørsmetodene ble utviklet etter avsløringer av feilaktige domfellelser i begge land.
- Instruktører var politioverbetjent Ivar Fahsing og forsker ved SMR Asbjørn Rachlew. Politi fra ulike regionale enheter, narkotikapoliti og kriminalpoliti utgjorde for første gang majoriteten av totalt 50 deltakere. Også fem offiserer fra ulike fra militærpolitiavdelinger deltok.
- To av politibetjentene som deltok på kurs i 2014 og på IIRG-konferansen (*International Investigative Interviewing Research Group*), bidro som hjelpelærere på kurset. De presenterte sine egne erfaringer med metodikken til kolleger. Dette ble gjort på en svært kompetent måte.
- Programleder Knut D. Asplund deltok og presenterte arbeidet i Indonesia under et eget panel på den årlige konferansen til det internasjonale forskningsnettet (*International Investigative Interviewing Research Group*) IIRG. Der deltok også norske politietterforskere, samt to militære offiserer og tre fra politiet fra Indonesia. En av disse politietterforskerne gav en presentasjon om indonesisk politis fram til nå svært fragmenterte tilnærming til avhør som ledd i politietterforskning. De indonesiske deltakerne på konferansen har senere fungert som ressurspersoner og døråpnere for kursvirkomheten innenfor dette feltet i indonesisk politi. De har også prøvd ut metodene i sitt virke som politietterforskere.

MILITÆRETS ROLLE OG KRIGENS FOLKERETT

Tiltaksmål og resultater:

En ny gruppe TNI-offiserer har opparbeidet seg grunnleggende kunnskaper om de menneskerettslige forpliktelsene som følger av folkeretten og er innforstått med nødvendigheten av å utvikle doktriner og gjennomføre militære operasjoner i samsvar med disse.

Hensynet til menneskerettighetene og krigens folkerett tillegges vekt når TNI planlegger og gjennomfører militære operasjoner.

- **50 offiserer i den indonesiske hærens spesialstyrker ble kurset i menneskerettigheter, krigens folkerett og engasjementsregler ved deres treningssenter i Batujajar, Vest-Java Kopassus.** Treningen ble gjennomført av advokatkontoret FRR Law Office, i samarbeid med SMR. **Hovedvekten av kurset var en fortettet innføring i krigens folkerett.** Undervisning om

kommandoansvar og straffeforfølgelse for brudd på internasjonal humanitærrett og internasjonal strafferett ble også gitt. Soldatene ble gitt en innføring i bruk av engasjementsregler som ledd i å avstemme maktbruk i militære operasjoner. **Kursdelen om torturforebygging ble for første gang levert i sin helhet av en indonesisk offiser.** Forsvarets spesialkommando (FSK) støttet kurset med personell.

- **SMRs erfaringer fra arbeidet med Indonesias væpnede styrker ble presentert på to ulike konferanser** i København i november 2015 av programleder Knut D. Asplund under temaet: «Integrating International Humanitarian Law and Human Rights in Capacity Building» og «International Humanitarian Law in Capacity Building of Security Forces». Konferanse ble organisert av Dansk institutt for internasjonale studier, det danske Forsvarsministeriet og Forsvarsakademiet. På sistnevnte konferanse satt programleder i panel med Prof. Gary D. Solis, Georgetown University og Prof. Charles Garraway, University of Essex, to av verdens ledende eksperter på krigens folkerett.

TROS- OG LIVSSYNSFRIHET

Oslokoalisjonens partnere i Indonesia arbeider med prosjekter for å motvirke økende religiøs intoleranse og vold, med særlig fokus på *Freedom of Religion and Belief* (FORB) i et kjønnsperspektiv.

2.1 Konfliktløsning mellom religiøse grupper i Wonosobo:

- En rapport utarbeidet i samarbeid med Percik (The Institute for Social Research, Democracy and Social Justice) tar for seg konfliktløsning mellom religiøse grupper i Wonosobo (Sentral-Java) vil foreligge i løpet av januar/februar 2016
- Rapporten vil bidra til kunnskap om lokale mekanismer og strategier for «best practice» i konflikthåndtering og beskyttelse av religiøse minoriteter i Wonosobo. Den vil gi kunnskap om ulike aktørers rolle i å fremme eller hindre retten til denne friheten.

2.2 Kritisk studie av islamske arabiske tekster om barneekteskap:

- En kritisk studie av islamske arabiske tekster om barneekteskap, i samarbeid med Rumah Kitab (Institute for Studies, Research and Empowerment based on Kitab Kuning), resulterte i boken ***Fiqh on Child Marriage: Re-reading Religious texts on Marriage in Childhood***. Boken ble lansert med 237 deltakere, lærde, offentlige funksjonærer, NGO-aktivister, media, akademikere og studenter. 450 eksemplarer av boken ble distribuert.
- Rumah Kitab har fått flere invitasjoner til å presentere resultatet av prosjektet mot barneekteskap, basert på boken *Fiqh on Child Marriage*. **Prosjektet er med på fremme barns rettigheter gjennom islamske argumenter mot barneekteskap i Indonesia.**

2.3 Etterutdanning av religiøse funksjonærer:

- I 2015 gjennomgikk åtte utvalgte lokale funksjonærer kurs i regi av Oslokoalisjonen i samarbeid med Faculty of Sharia and Law på UIN-universitetet. Funksjonærene fikk undervisningskompetanse i modulen om *fiqh* (islamsk rettstenking) og menneskerettigheter

- Funksjonærene er nå i stand til å holde kurs for andre funksjonærer i sitt distrikt og bidra til å fremme menneskerettigheter, herunder tros- og livssynsfrihet, på en måte som lokale aktører kan forstå.
- Tre workshops ble holdt om islamsk rettstenking og menneskerettigheter i Sleman, Bantul og Kulongprogo. Religiøse funksjonærer, så vel som representanter fra NGO-er og Nadhlat al-ulama og Muhammadiyah deltok. Andelen av kvinnelige deltakere er økende.

Gjennomføringen av kursene er konstant til evaluering, med tanke på å utvikle kurset videre for å oppnå målsettingene mest effektivt. Dette inkluderer prøver i for- og etterkant av kurset for å måle endring i forståelse av tematikken.

2.4 Kartlegging av Rohingya og bangladesiske flyktningers behov i Aceh og Makassar:

- Publikasjonen *Sailing without Docking: Rohingya Refugees and Women in Makassar and Aceh* er en kombinert foto- og tekstdokumentasjon av kvinnelige rohinga og bengalske flyktningers kår og grunnleggende behov. Her inngår spørsmålet om Freedom of Expression and Belief (FORB) i et kjønnsrettferdighetsperspektiv. Rapporten er forfattet av Lies Marcoes, leder for Rumah Kitab, og er et resultat av feltarbeid støttet av Oslokoalisjonen.

MENNESKERETTIGHETER OG NÆRINGSLIV

Tiltaks mål og resultater:

1: Kunnskap om menneskerettighetsaspekter ved transmigrasjonsprogrammer knyttet til palmeoljeindustrien er tilgjengelig.

- En rapport om palmeolje og menneskerettigheter, som ble publisert i 2014 med støtte og involvering fra SMR, har ført til at et britisk advokatkontor som er i kontakt med lokale aktivister planlegger et søksmål mot et selskap med base i London. Selskapet bryter menneskerettigheter lokalt.
- Et møte om palmeolje og menneskerettigheter ble avholdt i Jakarta med representasjon fra skogs- og miljødepartementet samt palmeoljebransjen. Dette var basert på forskning og datainnsamling fra 2014.
- SMR har samarbeidet med Ecosoc Institute (EI) om å utføre feltstudier om hvordan statlige forflytningsprogrammer, tilknyttet palmeoljeindustrien, påvirker menneskerettighetssituasjonen. Studiene ble påbegynt før indonesiske myndigheter lanserte sine omfattende migrasjonsplaner, og har derfor blitt mer aktuelle. Feltstudiene ble fullført i 2015 og blir etterfulgt av rapportlansering. Rapporten skaper et faktagrunnlag for å komme med innspill og drive påvirkningsarbeid mot indonesiske myndigheter for å fremme menneskerettighetshensyn i forvaltningen av land- og naturressurser.

2: Sivilsamfunnsnettverk, der NU er en sentral aktør, opptrer som kritisk pressgruppe i håndhevelsen av landsbyloven.

- SMR samarbeidet med Ecosoc Institute (EI) og Nadulathul Ulama (NU) om å skrive en veiledning om hvordan landsbyboere bør forholde seg til Indonesias nye landsbylov. Dette skjer med mål om å

fremme demokratisk deltakelse og mest mulig rettighetsbasert håndhevelse av den nye loven. Tre forberedende internseminarer har blitt holdt i 2015. Arbeidet forventes ferdigstilt i første halvdel av 2016. Det vil da utgjøre et fundament for kapasitetsbygging på landsbynivå, særlig via NUs nettverk.

- En todagers trening i menneskerettigheter og landsbyloven ble avholdt i Banten. 40 personer deltok, halvparten fra landsbyadministrasjonen og halvparten uavhengige landsbyrepresentanter.
- Indonesia-programmet besøkte i mars 2015 Universitetene i Leiden og Amsterdam. Planer for fremtidig samarbeid med Kongelig nederlandsk institutt for sørøstasiatiske og karibiske studier og Van Vollenhoven instituttet i Leiden ble initiert. Ved universitetet i Amsterdam holdt rådgiver Aksel Tømte en forelesning om menneskerettigheter og oljepalmeplantasjeindustrien i Indonesia.
- Rådgiver Aksel Tømte foreleste på masterkurset MR og Næringsliv på SMR.
- Tømte holdt en presentasjon om palmeolje og menneskerettigheter under jusstudentenes menneskerettighetsuke 2015.

I en periode med større innstramninger i Kina gjennomførte SMRs Kina-satsing likevel majoriteten av sine aktiviteter i 2015. Det var et strategisk bevisst valg å holde en relativt lav profil, med hensyn til nivå på besøk og møter, publisering av resultater og medieutspill.

UTVALGTE RESULTATER FOR 2015

- **Kina fikk sin første lov mot vold i nære relasjoner. SMR har i 10 år støttet den kinesiske organisasjonen ADVN som har spilt en nøkkelrolle for å få på plass et lovverk.**
- **Bok i et opplag på 6000** om ikke-diskriminering, arbeidsliv og funksjonshemmedes rettigheter er utgitt i Kina.
- **Menneskerettighetsseminarer og treninger ble gjennomført i Kina** til tross for innstramninger og vanskelige politiske forhold.

SMRS ARBEID HAR TILLIT BLANT LOKALE AKTØRER

SMR har fortsatt stor tillit blant universitetsaktører i Kina. Mange forskere og studenter fortsetter å søke seg til SMR for opphold for kortere og lengre perioder. Nye bilaterale avtaler inngått mellom Juridisk fakultet ved UIO og kinesiske universiteter har gitt svært gode resultater. I 2015 var det totalt 11 kinesiske forskere og studenter med opphold på minimum 3 måneder innom SMR.

KUNNSKAPSBYGGING I MENNESKERETTIGHETER FOR JURISTER OG LÆRERE

Akademisk frihet er under press, men SMR fikk gjennomført flere menneskerettighetskurs og nettverkssamlinger for jurister, forskere og lærere i Kina med fokus på internasjonale menneskerettighetsstandarder og kinesiske utfordringer med hensyn til implementering av disse. SMR deltok også da Nordisk Senter ved Fudan-universitetet i Shanghai feiret sitt 20-års jubileum i oktober og SMR fikk til et eget halvdagsseminar og møte med juridisk dekanat og ledelse for det nye menneskerettighetsinstituttet ved Universitetet. Fra kinesisk side ble det uttrykt sterk interesse for videre samarbeid.

Med SMRs støtte har det blitt publisert menneskerettighetsmateriale på kinesisk, både bøker og digitalt, om FN og internasjonale menneskerettighetsmekanismer, bedrifters samfunnsansvar (CSR), arbeidsliv og diskriminering, funksjonshemmedes rettigheter, barn og kvinner.

Nytt i 2015 var at SMRs kinesiske gjesteforskere ble invitert til å forelese om menneskerettigheter i Kina ved UiOs lektorprogram. Dette ble et spennende norsk-kinesisk møtepunkt og initiativet ønskes videreført i neste periode. Forskerne som besøkte Oslo er i ferd med å ferdigstille artikler om rettssystem og rettsstatsprinsipper. Hvis disse slipper gjennom sensur, vil de bli publisert i Kina i løpet av 2016.

STØRRE INNSTRAMNINGER

Innstramninger og nye visumregler var godt merkbare i 2015. Noen møter og aktiviteter kunne ikke gjennomføres etter planen. Et viktig prinsipp for programmet er at alle samarbeidsprosjekter skal

være basert på et uttalt behov fra partnere og i tråd med kinesiske ønsker og interesser. Der det har oppstått usikkerhet rundt endret situasjon, som nye regler og uklare signaler fra partner eller universitetsledelse, har SMR valgt å utsette aktiviteter. Dette resulterte for eksempel i at dommerprosjektet ikke ble gjennomført.

PRIORITET: KUNNSKAP OM FNS MENNESKERETTIGHETSMEKANISMER

Kinesiske eksperter deltok under torturhøring av Kina i Genève i november 2015. Usensurert informasjon fra FN-systemet rett hjem til kunnskapsmiljøer i Kina.

Å gi kinesiske forskere og eksperter større tilgang til informasjon om hva som skjer i FN har vært prioritert i 2015. Kinesiske forskere har også fått anledning til å delta i konferanse om FNs nye bærekraftsmål i New York. Dette har gitt resultater. Deltakerne har presentert observasjoner og erfaringer med kollegaer og myndighetspersoner i Kina og flere planlegger å inkludere økt fokus på bærekraftsmålene i både undervisning og forskning. Representanten som deltok fra China University of Political Science and Law (CUPL) sitt menneskerettighetsinstitutt i Beijing inviterte SMR-ansatt til å holde et innlegg om FNs bærekraftsmål under feiringen av FNs menneskerettighetsdag 10. desember i Beijing.

NORSK STØTTE BIDRO TIL KINAS FØRSTE LOV MOT VOLD I NÆRE RELASJONER

Det var et stort gjennombrudd da kinesiske myndigheter i 2015 endelig vedtok sin første lov mot vold i nær relasjoner. Representanter for academia og sivilsamfunn i Kina har kjempet for en slik lov helt siden FNs kvinnekonferanse i Beijing i 1995. Den kinesiske organisasjonen Anti Domestic Violence Network (ADV), som mottok støtte fra SMR i 10 år, har spilt en helt sentral rolle for å få dette lovverket på plass.

SMR har hatt en utestasjonert i Beijing gjennom hele 2015 og holdt tett kontakt med nordiske og internasjonale donorer, kinesiske partnere og den norske ambassaden i Kina. Det nordiske samarbeidet har vært spesielt viktig de siste årene under krevende politiske forhold.

UNIVERSITETS KINA-SAMARBEID

SMR har vært pådriver for ny bilateral avtale mellom Juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo og CUPL. Etter lange forhandlinger ble denne signert i 2015, og åpner for videre utveksling av forskere og studenter på menneskerettighetsområdet.

MENNESKERETTIGHETSUTDANNING

KINESISKE AKADEMIKERE: TILGANG TIL FN-DOKUMENTER OG STYRKET KOMPTANSE

Tiltaksmål og resultater

- Økt kapasitet blant akademikere til å fremme internasjonale menneskerettigheter gjennom utdanning, forskning og samfunnsengasjement
- Bærekraftig og god utdanning i internasjonale menneskerettigheter ved kinesiske universitet
- Økt tilgang på undervisningsmaterieell i internasjonale menneskerettigheter

- Økt samarbeid og erfaringsutveksling blant MR-lærere

- **Seminar om MR-utdanning på MA-nivå (Beijing- med deltakere fra 30 kinesiske universitet)**

I august ble et firedagers seminar om pensumutvikling og etablering av masterprogram i menneskerettigheter holdt for 37 jurister fra 30 ulike universiteter i Kina. Seminaret fokuserte også på tema som internasjonal humanitærrett (IHRL), nasjonal beskyttelse av menneskerettigheter, religionsfrihet, strafferett, ikke-diskriminering og rettshjelp. Både muntlige og skriftlige evalueringer bekrefter at seminaret var svært nyttig og inspirerende for deltakerne i deres videre arbeid med utvikling av menneskerettighetsutdanning i Kina i en vanskelig periode. Det finnes etter hvert svært få slike møtepunkter for de som underviser og forsker på MR.

- **Intensivkurs i menneskerettigheter (Oslo, Montréal)**

Fire kinesiske deltakere deltok på *NCHR Academy*, SMRs kurs i menneskerettigheter i Oslo. Tre kom fra de nyoppnevnte offisielle menneskerettighetsbasene i Kina og en fra SMRs prosjekt på pensumutvikling. I tillegg støttet SMR en representant fra et partneruniversitet i Guangdong for å delta på «Equitas' 36th annual International Human Rights Training Program» i Canada. Evalueringer viste at kursene opplevdes som svært relevante for å få ny og oppdatert kunnskap og bygge nettverk med eksperter fra andre land.

- **Støtte til MR-program på masternivå ved Renmin-universitetet (Beijing)**

SMR fortsetter å støtte Renmin-universitetet i deres satsing på og utvikling av forskning og utdanning på menneskerettighetsområdet. Renmin sendte en student på utvekslingsopphold (i samme gruppe mottok SMR også to studenter fra Fudan). SMR fikk høsten 2015 også en PhD-student fra Renmin som skal tilbringe 6-12 mnd. ved senteret for å forske på FN systemet. Leder av SMRs utdanningsenhet, Gentian Zyberi, underviste også i Business and Human Rights for Renmin-studenter ved bruk av elektronisk klasseromsundervisning.

- **Utvikling av e-læringsbibliotek om menneskerettigheter på kinesisk (Beijing- nasjonalt)**

SMR, RWI og Peking-universitetet har over flere år samarbeidet om å lage et kinesisk nettbasert e-læringsbibliotek fritt tilgjengelig for alle som ønsker å bruke det. 11 av 14 e-læringskurs er nå ferdigstilt og tatt i bruk av ulike brukergrupper. Kursene er tilgjengelig på Peking-universitetets hjemmesider. De tre gjenstående kursene er under produksjon og vil være ferdig våren 2016. Informasjon om e-læringsbiblioteket, samt forslag til bruksområder, har vært aktivt delt under alle nordiske MR-aktiviteter i 2015. Videre arbeid med disseminering og oppfølging vil stå i fokus i 2016.

- **Nasjonalt nettverksmøte for MR-lærere (Wuhan-med deltakere fra 42 kinesiske universiteter)**

60 akademikere fra 42 universiteter i Kina deltok på det årlige nasjonale nettverksmøte arrangert i samarbeid med nordiske partnere. Det var faglige presentasjoner og gruppediskusjoner om blant annet menneskerettighetsutvikling, menneskerettigheter og Kinas 18. partikongress, globale trender på menneskerettighetsområdet, FNs bærekraftsmål og menneskerettighetsutdanning. Godkjennelse til å holde et nasjonalt møte på denne størrelse, og med internasjonal ekspertdeltakelse ble gitt av MoE. For første gang på mange år innebar det også krav om endring av tittel og føringer for innhold på møtet. Deltakelse for SMR var ikke mulig, men SMR støtter finansielt med en tredel av utgiftene

og deltar aktivt i planlegging av dette årlige nordisk-kinesiske evenementet. Både RWI og DIHR var til stede med flere representanter.

- **Ferdigstilt rapport: status for menneskerettighetsforskning i Kina**

Rapporten, skrevet av en kinesisk akademiker, gir en oversikt over utviklingen av forskning og publisering på menneskerettigheter i Kina for perioden 2000-2015. Det er tydelig volumøkningen i forskning og publisering, men store utfordringer og begrensninger. **Kvaliteten har økt i perioden, men få kinesiske forskere er i stand til å publisere på internasjonalt nivå på grunn av metodeutfordringer, språkbarriere og sensur.** Rapporten anbefaler fortsatt internasjonal støtte til forskning og konferanser på menneskerettigheter i Kina. Det legges vekt på at det skapes arenaer for økt kontakt med internasjonale eksperter og forskningsnettverk. Rapporten understreker at oversettelse av internasjonal kjernelitteratur på menneskerettigheter er viktig for å fremme god forskning i Kina.

- **Routledge bokkapittel om MR-utdanning i Kina**

Cecilie F. Bakke skrev sammen med Rhona Smith, FNs spesialrapportør på Kambodsja, og Merethe Borge MacLeod kapittelet "Capacity building approach for Human Rights Education in China – Nordic experiences and perspectives" i Routledge boken *International Engagement in China's Human Rights* redigert av Titus Chen og Dingding Chen som ble gitt ut i 2015.

- **SMR med menneskerettighetspanel på internasjonal utdanningskonferanse (Nederland)**

SMR tok initiativ til et panel om «HR Education in Asia» under den sjette internasjonale utdanningskonferansen "Translating Roosevelt's Four Freedoms to Today's World" i Middelburg, Nederland. SMRs ansatte og representanter fra partneruniversitet i Kina, Vietnam og Indonesia la frem papers. Anne Kari B. Johansen presenterte SMRs arbeid med akademikere: "Supporting HRE at universities in China: Chinese national policies on HRE -Developments, opportunities and challenges", og partner fra Guangdong universitet snakket om «Human rights training of judges in Guangdong: Background, Progress and Challenges". Det var ikke kinesiske deltakere til stede på konferansen utover de som var støttet av SMR og RWI.

- **Studenter fra SMRs masterprogram som praktikanter i Kina**

SMR støttet en praktikant for å jobbe ved Menneskerettighetsinstituttet ved CUPL i Beijing i en tre måneders periode. Opplegget fungerte svært godt og ledelsen ved MR-instituttet uttrykte at studenten var til nytte og bidro positivt inn deres daglige arbeid.

- **Undervisningssamarbeid med School of Law ved Yunnan University**

SMR har i en årrekke hatt forsknings- og undervisningssamarbeid med Yunnan University. SMR underviser på et obligatorisk kurs på masternivå. 50 studenter tok kurset i 2015. To masterstudenter fra SMR hadde internship ved Yunnan. Gjesteforskere fra Yunnan var ved SMR i høstsemesteret. En professor fra partiskolen var også gjesteforsker ved SMR i en kortere periode.

Ikke implementert:

- Støtte til internasjonal deltakelse ved rundebord om menneskerettighetsutdanning for barne- og ungdomsskolelærere i Guangdong (Tillatelse og visum vanskelig)

- SMR-forsker undervise i MR ved fire kinesiske universiteter (tur ikke gjennomført pga. overstående, erstattet med digital klasseromsundervisning)
- Rapport om status for menneskerettighetsutdanning i Kina (egnet ekspert ikke tilgjengelig)

STAT OG RETTSSTAT

RETTSTATSBYGGING I KINA: FORSKNING OG MONITORERING

- **Gjesteforskerprogram på Rule of Law (Oslo)**

To kinesiske jurister deltok i SMRs gjesteforskerprogram på tematikken «Rights Protection in Local Legislation: Revision of the Legislation Law» og «Pre-trial justice: A Comparative Study of Europe and China». Forskerne hadde blant annet møter med nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NI), sivilombudsmannen, deltok på torurkomiteens møte i Genève og konferanse arrangert av European China Law Studies Association. Det planlegges i etterkant av besøket tre akademiske artikler og et diskusjonsnotat som skal legges frem på seminar i regi av Justisdepartementet i Kina.

- **Kinesiske forskere deltok under torturhøring av Kina (Genève)**

SMR støttet kinesisk forskerdeltakelse under høringen av Kina under FNs Torturkonvensjon i november. Flere av SMRs universitetspartnere er aktivt involvert i arbeid rettet mot justissektoren for å forebygge tortur. Erfaringer og observasjoner kommer til nytte i både undervisning og forskning. Oppdatert og usensurert kunnskap om anbefalinger fra FN i Genève kommer på denne måten rett til sentrale kunnskapsmiljøer i Kina.

Ikke implementert:

- Menneskerettighetstrening for dommere i Guangdong (utsatt).
- Relevante kinesiske partnere er funnet for å delta i SMRs prosjekt om politimetoder uten torturbruk. Prosjektet søker å implementere uskyldspresumpsjonen og arbeide for å forhindre tortur og uriktige somfellelser (arbeides videre med i 2016).

LIKHET OG IKKE-DISKRIMINERING

ARBEIDSLIV OG FUNKSJONSHEMMEDES RETTIGHETER

Tiltaks mål og resultater

- Styrke kunnskap om likhet- og ikke diskrimineringsprinsipper blant kinesiske forskningsmiljøer
- Kinesiske akademikere er i stand til å produsere lovutkast i tråd med internasjonale standarder for ikke-diskriminering

Bok med opplag på 4000 om ikke-diskriminering i arbeidslivet utgitt i Kina (Beijing)

Med SMRs støtte ble boken “Promoting Employment Equality: A Human Rights Perspective” utgitt på China Law Press i Beijing. **Forfatter Lu Haina, tidligere MA student fra SMR, er i dag en av Kinas fremste eksperter på tematikken.** Boken har blitt distribuert gratis til akademikere ved 42 ulike universitet i Kina og er tilgjengelig i bokhandlere og juridiske bibliotek i Kina.

Bok med opplag på 2000 om funksjonshemmedes rettigheter utgis i Kina (Wuhan, Beijing)

Med SMR s støtte blir boken «Disability Rights Studies, vol II.» utgitt ved Social Sciences Academic Press tidlig i 2016. Boken redigeres av forskere ved Wuhan Universitet/PIDLI og gir en unik innsikt i utfordringer for personer med nedsatt funksjonsevne. Etter avtale skal 100 eksemplarer av boken distribueres fritt til kinesiske universitetsbibliotek, myndigheter og relevante aktører på dette rettighetsfeltet.

Kinesisk-nordisk seminar om ny nasjonal ikke-diskrimineringslov (Beijing)

Et rundebordsmøte om ikke-diskriminering i Kina ble avholdt med nordiske og kinesiske partnere (med representanter fra Wuhan, Shenzhen og Beijing) i april 2015. Møtet fokuserte på erfaringsutveksling og planer for nye prosjekter for å promotere nasjonal lov om ikke-diskriminering.

Fagpresentasjon på trafficking (Oslo)

SMRs Wang Yi presenterte paperet "Review on Anti-human Trafficking Legislation Framework and Policies in China", på konferansen *Law and Society in the 21st Century: The Functions of Law in a Global Society* ved det juridiske fakultet, UiO.

MENNESKERETTIGHETSTRENING FOR SIVILSAMFUNNET

Tiltaksmål og resultater

- Styrke kunnskap om likhet- og ikke diskrimineringsprinsipper blant representanter for sivilsamfunnet

Kinesiske NGO representanter på kurs om menneskerettigheter og retten til utdanning (Oslo)

Sivilsamfunnsrepresentanter fra Kina (en fra kvinneorganisasjon og en fra organisasjon for personer med nedsatt funksjonsevne) deltok, sammen med representanter fra 15 andre land, i november på SMRs NCHR Academy trening om retten til utdanning. De hadde også møter med norske forskere i Oslo. Tilbakemeldingene fra begge representantene var at kurset var svært nyttig og inspirerende for deres arbeid i en tid der sivilsamfunnet i Kina er under sterkt press.

HENSYNET TIL KJØNN OG MARGINALISERTE GRUPPER

SMR tar hensyn til kjønn og likestilling i alle prosjekter, både gjennom utvelgelse av deltakere og valg av partnere og eksperter. Det er fokus på å inkludere tematikk på kvinners rettigheter og likhet og ikke-diskriminering i alle kurs og seminarer arrangert i Kina der det er mulig. På kurs og seminar er også halvparten av plassene forbeholdt kvinner og representanter fra utdanningsinstitusjoner i Vest-Kina (minoritetsområder).

MENNESKERETTIGHETSMEKANISMER

MENNESKERETTIGHETER OG FNS BÆREKRAFTSMÅL

Tiltaksmål og resultater

- Økt kunnskap om internasjonale MR-mekanismer og FN blant utvalgte akademikere
- Utvalgte akademikere knyttet opp mot sterke internasjonale nettverk om MR og FN-systemet

Studietur til New York om menneskerettigheter og bærekraftsmål

Få forskere i Kina er oppdatert på FNs nye bærekraftsmål (SDGs) og hvordan de er knyttet til rettighetstenkning. Kinaprogrammet støttet derfor deltakelse for fire kinesiske akademikere (jurister og utviklingsforskere) for å delta på fagkonferanse og FN-møter da de nye bærekraftsmålene ble vedtatt i september. SMRs aktivitet førte til at SDGs blir tema i undervisning (IHRL) ved CUPL, for konferanse (Klima og SDGs) og forskningsprosjekt («Overseas Investment and the One-belt Strategy») ved Renmin. Flere av deltakerne planlegger også publikasjoner på SDGs i 2016 (barns rettigheter og SDGs, MDGs versus SDGs, og landrettigheter).

Rundebordsmøte om FNs bærekraftsmål (Beijing)

Som oppfølging av New York-turen ble det arrangert et rundebordsmøte i Beijing i oktober der funn fra turen ble presentert for en større gruppe kinesiske og internasjonale eksperter på blant annet økonomi, utvikling/bistand, miljørett, menneskerettigheter, CSR og kvinners rettigheter. Møtet bekreftet at det er stor interesse for videre kursing eller deltakelse i større forskningsprosjekt på MR og bærekraftsmål om SMR utvikler slike planer.

KOMPETANSEBYGGING I NORGE

I løpet av året ble det arrangert fire åpne Kina-seminar ved SMR, i tillegg til et stort antall interne møter og seminarer for myndighetspersoner, forskningsledelse, gjesteforskere, studenter og andre besøkende. Gjennom publikasjoner, fagpresentasjoner, undervisning og nettoppslag, både i Norge og Kina, har programmet opprettholdt god kontakt med norske, kinesiske og internasjonale partnere og aktører. Seminarene avholdt ved SMR var blant annet med John Kamm, direktør og grunnlegger av NGOen Dui Hua, Professor Rhona Smith Northumbria Law School og spesialrapportør for FN, gjesteforsker Ding Peng fra the Public Interest and Development Law Institute, Wuhan University og gjesteforsker Wang Kun fra the Research Center for Human Rights, Guangdong University.

Retten til tros- og livssynsfrihet er under økende press og denne trenden fortsatte i 2015. Ulike lands innbyggere opplever en økende grad av diskriminering og forfølgelse på bakgrunn av religiøs eller livssynstilhørighet. Både majoritet og minoriteter rammes. Flere spørsmål står sentralt: Kvinners rettigheter, ytringsfrihet og religionsfrihet, samt etniske, språklige og religiøse minoriteters rettigheter. Fundamentale prinsipper som ikke-diskriminering og likhet for loven blir konsekvent satt til side.

Å fremme tros- og livssynsfrihet er komplisert. Det er vanskelig å måle effekten av arbeidet. Endring av lover vil veldig ofte være det siste som skjer i en lang prosess. Trosfrihet fremmes ikke kun ved å fokusere på lovendringer, men også ved å fokusere på sosial kontekst. **Bidrag til kunnskap og kompetansebygging blir svært viktig for å fremme endring, for eksempel som ledd i kampen mot ekstremisme.**

UTVALGTE RESULTATER I 2015:

- **Religiøse argumenter mot barneekteskap:** En studie av islamske arabiske tekster om barneekteskap i samarbeid med en indonesisk aktør resulterte i boken ***Fiqh on Child Marriage: Re-reading Religious texts on Marriage in Childhood***, som ble lansert for 237 deltakere. Prosjektet bidrar til å fremme barns rettigheter gjennom islamske argumenter mot barneekteskap i Indonesia.
- **Kvinnens rettigheter i islam:** Boken *Gender and Equality in Muslim Family law (I.B. Tauris, 2014)* på arabisk foreligger og det pågår drøftinger om utgivelse ved et forlag i Kairo.
- **Boken "Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook"** er utgitt og lansert i bosnisk oversettelse.

MENNESKERETTIGHETSUTDANNING

NEW DIRECTIONS IN ISLAMIC THOUGHT

Oslokoalisjonens aktiviteter befinner seg i kjernen av aktuelle problemstillinger knyttet til forholdet mellom sharia og menneskerettigheter. Dette er den tredje fasen i prosjektet som tidligere har fokusert på blant moderne tolkninger av rettighetene til kvinner og barn under Islam.

1.1 Freedom of Religion and Expression in Islam: Challenging Apostasy and Blasphemy Law

- Redigeringsarbeidet for boken *Freedom of Religion and Expression in Islam: Challenging Apostasy and Blasphemy Laws* er godt i gang. IB Tauris i London er interessert i å utgi boken. Tidligere bøker i serien har solgt ut raskt og skapt debatt i mange fora.
- Den innflytelsesrike Professor Abdullah Saeed, ved universitet i Melbourne, har akseptert å sammenfatte hovedpunktene fra boken til en utgivelse: «Short Guide on Blasphemy and Apostasy in Islamic Tradition».
- Bokserien er med på å påvirke politiske aktører og internasjonal anerkjente muslimske eksperter og islamske rettslærde til å endre synet på straff for utøvelse av ytringsfrihet og tros- og livssynsfrihet.

1.2 Gender and Equality in Muslim Family Law

- Oversettelse av boken *Gender and Equality in Muslim Family law* (I.B. Tauris, 2014) til arabisk ble fullført i regi av Biblioteket i Alexandria. Det ferdige kvalitetssikrede manus foreligger og det pågår drøftinger om utgivelse ved et forlag i Kairo.
- Oversettelsen av boken til bahasa i Indonesia foreligger i råutkast. Det arbeides videre med ferdigstilling av manuskriptet for publisering.

SHARIA OG MENNESKERETTIGHETER? KOMPETANSEBYGGING PÅ TROS- OG LIVSSYNSFRIHET

Det overordnede målet med kurset er at yngre muslimske akademikere og intellektuelle har en kunnskapsbasert tilnærming til utfordringer i krysningspunktet mellom sharia-forståelse og menneskeretter i dagens Indonesia.

3.1. Masterkurs: Sharia and Human Rights - Background and Core Contemporary Issues in Indonesia - i regi av PUSAM, Muhammadiyah-universitetet i Malang

3.2. Masterkurs: Sharia and Human Rights - Scholarly Background and Cases of Controversy in Contemporary Indonesia i regi av juridisk fakultet ved Gadj Mada-universitetet, Yogyakarta

- Kurset ble holdt for fjerde gang ved Universitetet i Muhammadiyah (UMM) og for annen gang ved Gadj Mada-universitetet (UGM). Et eksempel på kursets suksess ble demonstrert ved at 120 søkte om 30 plasser til kurset ved UMM.
- Suksessen har ført til utarbeidingen av en felles indonesisk kursbok. Boken skal også være attraktiv for undervisning av samme tema ved andre universiteter i Indonesia.
- Det blir nå drøftet hvordan kursene vil bli videreført ved hvert av de to universitetene når full-finansiering fra Oslokoalisjonen og International Center for Law and Religious Studies (ICLRS) bortfaller etter 2017.

3.3. Utgivelse og lansering av bosnisk oversettelse av boken "Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook":

- Centre of Advanced Studies i Sarajevo har oversatt utvalgte kapitler fra Oslokoalisjonens bok «*Facilitating Freedom of Religion or Belief. A Deskbook*»
- Boken med tittelen *Sloboda Vjere Ili Uvjerjenja* ble lansert høsten 2015.
- Boken har vakt stor interesse i Bosnia. Tore Lindholm, en av redaktørene for originalutgaven, ble invitert til Bosnia i forbindelse med lanseringen. Han ble intervjuet av journalister for aviser og TV og foreleste på et seminar for 30 eksperter på FORB-feltet. Lindholm foreleste om FORB og ekstremisme sammen med professor Fikret Karcic, fra Universitetet i Sarajevo, i et større møte arrangert av Det islamske Fellesskap i Bosnia Herzegovina. Han møtte også det lokale samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn.

3.4 Lansering av Rapporten *Keeping the Faith: A Study of Freedom of Thought, Conscience and Religion in ASEAN*

- Rapporten undersøker religionsfrihetens kår i ASEAN-landene og foreslår hvordan landene kan forbedre rettighetssituasjonen. Oslokoalisjonen har vært rådgiver for prosjektet som ble

utført av Human Rights Resource Centre (HRRC) med støtte fra Den norske ambassaden i Jakarta.

- Oslokoalisjonen arrangerte 12. mars en lansering av rapporten med etterfølgende paneldebatt. Arrangementet ble da fulgt opp av et såkalt road show for presentasjon av rapporten ved Gadj Mada-universitetet i Yogyakarta, der representanter fra Oslokoalisjonen deltok i panel.

LIKHET OG IKKE-DISKRIMINERING

NEW DIRECTIONS IN CHRISTIAN ORTHODOX THOUGHT

Den pågående gjenreisningen av de ortodokse kirkene i det tidligere sovjetområdet skaper store utfordringer. Dette gjelder ikke minst hvordan man skal forholde seg til lovfestede like friheter og rettigheter. Konservativ teologisk krets inneholder betenkligheter til menneskerettigheter generelt, ikke minst knyttet til spørsmål om kjønn, seksuell legning og likestilling. Dette er tema som er vanskelige å ta opp i de religiøse samfunnene.

- En publikasjon med kunnskap og analyser fra prosjektets tre seminarer om kanonisk territorium (2012), minoriteter (2013) og kirke, nasjon og pluralisme (2014) planlegges. Manusprosess er i gang.
- Arbeidet pågår og vil fortsette i 2016. Da skal temaet ortodoks kristendom, kjønn og seksualitet i et trosfrihetsperspektiv også tas opp.

Prosjektet har bidratt til å samle engasjerte enkeltpersoner til en gryende bevegelse for nytenkning og reform, som også har brukt dette møtestedet til å starte egne initiativer overfor kirkene.

Oslokoalisjonen har fått tillit som partner. De internasjonale ressurspersonene på årets planleggingsmøte understreket igjen betydningen av det trygge og nøytrale møterommet vi har etablert for intern diskusjon av følsomme temaer. De beskrev en slik møteplass som unik.

MISJON OG MENNESKERETTIGHETER

5.1 Konferanse: «Rights, Dilemmas and the Politicization of FORB»

- I desember holdt Oslokoalisjonen et to dagers internasjonal seminar på Lysebu, med et oppfølgingsseminar for et bredere publikum ved SMR, under tittelen: «Rights, Dilemmas and the Politicization of FORB». Flere internasjonale eksperter bidro under seminaret, inkludert FN spesialrapportør for trosfrihet Heiner Bielefeldt.
- De konkrete resultatene var en rekke analytiske dokumenter som er gjort tilgjengelig i elektronisk versjon, samt stiftelsen av en arbeidsgruppe for planlegging av en større konferanse i oktober 2016. Konferansen har som mål om å analysere de instrumentene som eksistere for å sikre trosfrihet og å drøfte påvirkningsmuligheter.

5.2 Spesialnummer av *Nordic Journal of Human Rights*

- Prosjektet fikk i 2015 antatt en søknad om å få et spesialnummer på «misjon, menneskerettigheter og sårbare grupper» i *Nordic Journal of Human Rights*. Dette vil bli publisert høsten 2016.

MYANMAR: «RELIGIOUS LIBERTY FOR WHOM? THE POLITICS OF FREEDOM OF RELIGION IN A REGIONAL PERSPECTIVE»

Målet for årets aktiviteter var at kunnskap om tros- og livssynsfrihet i Myanmar og buddhisk-muslimske relasjoner skulle samles og formidles til offentligheten. Dette er en reaksjon på den økende tendens i buddhistiske land, som Myanmar, til å fremme juridiske begrensninger i religionsfriheten.

To ukers feltarbeid ble gjennomført i mai-juni 2015, av Iselin Frydenlund og Solveig Igesund. Mer enn 40 intervjuer ble utført, med ulike religiøse aktører og «stakeholders» i Yangon, Mandalay, Sagaing og Nay Pi Taw. Feltarbeidet inneholdt også møter med Human Rights Commission Myanmar, samt relevante parlamentarikere. Feltarbeid til Rakhine ble avlyst grunnet kraftig monsoonregn. Intervjuer med Rohingya-muslimer og Rakhine-buddhister ble derfor avholdt i Yangon.

Resultater:

- Den ledende burmesiske kjønnsforskeren Ma Khin Mar Mar Kyi fra Universitetet i Oxford gjestet et SMR-seminar som ble holdt om tros- og livssynsfrihet i Myanmar ved SMR 3. desember 2015, med innlegg fra Iselin Frydenlund og andre SMR-aktører. Seminaret var et resultat av feltarbeidet. Et policy brief ble sendt ut til deltakerne.
- Prosjektet har ført til en rekke publiserte artikler og innlegg knyttet til prosjektet, både i norsk presse, forum på nett, radio og under arrangementer.

KIRKE OG STAT I GEORGIA: «GEORGIAN CONSTITUTIONAL VALUES *VERSUS* POLITICAL AND FINANCIAL INTERESTS»

Som et resultat av konklusjonene til Europarådet menneskerettighetskommissær Nils Muižnieks etter sitt besøk til Georgia i 2014, laget Oslokoalisjonen en rapport der konkordatet mellom staten og den georgiske ortodokse kirken ble vurdert opp mot de standarder Georgia har forpliktet seg til som Europarådsmedlem.

- Professor T. Jeremy Gunn og spesialrådgiver Dag Nygård har på bakgrunn av en «fact-finding mission» 10. - 18. januar 2015 og en gjennomgang av tilgjengelig skriftlig materiale skrevet rapporten: "Georgian Constitutional Values *versus* Political and Financial Interests: The Constitutional Agreement's Departure from the Georgian Principle of Equality."
- Rapporten ble overlevert Europarådets Menneskerettighetskommissær i oktober 2015 og danner noe av bakgrunnen for hans oppfølgende besøk til Georgia. Muižnieks kontor kvitterte for mottagelsen av rapporten på følgende måte: «Many thanks for this excellent report! It will indeed be useful for the Commissioner's visit."

KINA

I 2015 var det planlagt å holde et seminar om problemstillinger knyttet til kvinner og religion blant tibetanere i Kina. Direktøren ved vår samarbeidsinstitusjon i Kina gikk av med pensjon i mars 2015. Disse planene ble derfor utsatt.

SOCIO-ECONOMIC RIGHTS PROGRAMME (SERP)

Socio-Economic Rights Programme (SERP) var et tematisk program som tok sikte på å fremme MR-utdanning, forskning og påvirkningsarbeid på sosioøkonomiske rettigheter – både på nasjonalt og internasjonalt nivå. SERP var spesielt engasjert i forholdet mellom menneskerettighetene og utvikling, næringsliv og rettssikkerhet. Fra 1. juli 2015 ble SERP formelt avsluttet. Resterende planer og prosjektet (jf. planer 2015) ble integrert i - og gjennomført av - SMRs forskningsgruppe *Human Rights and Development*.

MENNESKERETTIGHETSUTDANNING

- **Global School.** Kurs holdes årlig i samarbeid med Universitetet i Los Andes, Universitetet i Pretoria og Åbo Akademiet. For første gang holdt SMR sitt eget Global School-kurs om retten til utdanning. Samtlige kurs er rettet mot utøvere, politikere, forskere og studenter på master- eller doktorgradsnivå. Ved Oslo-kurset ble norsk kompetanse på temaet særlig trukket frem. 451 personer søkte på kursene og 145 deltok.
- **Håndhevelse av sosioøkonomiske rettigheter med fokus på Latin-Amerika.** Holdt i Bogota, Colombia. 48 deltakere fra 10 land. I etterkant av kurset ble det laget en promoteringsvideo: <http://www.dejusticia.org/#!/actividad/2784>
- **Håndhevelse av sosioøkonomiske rettigheter med fokus på Afrika.** Holdt i Pretoria, Sør Afrika. 51 deltakere fra 16 land. En dag sto seksuelle og reproduktive rettigheter i fokus. Ekspertene fra 15 afrikanske land deltok den dagen som forelesere.
- **NCHR Academy - retten til utdanning som en menneskerettighet.** Holdt i Oslo, med 21 deltakere fra 16 land, bl.a. fra Myanmar, Angola og India. Målet med kurset var å tilegne deltakerne tverrfaglig kunnskap om retten til utdanning, med fokus på grunnskole- og videregåendeopplæring i lys av Norges prioritering av rett til utdanning i utenrikspolitikken. Retten til utdanning i lys av de nye bærekraftsmålene, privatisering av utdanning, internasjonale og komparative perspektiver, samt fokus på særlig utsatte grupper var blant temaene som ble tatt opp. Kursevalueringen viser henholdsvis 53 % var «meget fornøyd» og 46 % var «fornøyd».
- **International Course i Åbo på Universitetet.** 25 deltakere fra 20 land. Åbo-kurset hadde ti-årsjubileum i 2015. Dette ble markert med et seminar der man diskuterte den nye globale utviklingen av innstrammingspolitikk og menneskerettighetene.

Andre aktiviteter:

- **To seminarer på de nye bærekraftsmålene (SDGs):** Det andre seminaret som ble holdt her var i samarbeid UNDP Oslo Governance Centre og NORAD. 90 deltakere var til stede.
- **Spesialhefte på tema SDGs:** I tidsskriftet *Ethics and International Affairs*.
- **Briefing papir på forslaget om ny FN-konvensjon på næringsliv og menneskerettigheter.**
- Publikasjon i tidsskriftet *Development and Change* om hvorvidt menneskerettighetene er effektive i utviklingsarbeid (overskrift: *Rights, Development and Critical Modernity*).

I 2015 holdt Malcolm Langford, lederen for SERP, flere enn ti innlegg om bærekraftsmålene og næringsliv og menneskerettigheter i Norge og utland.